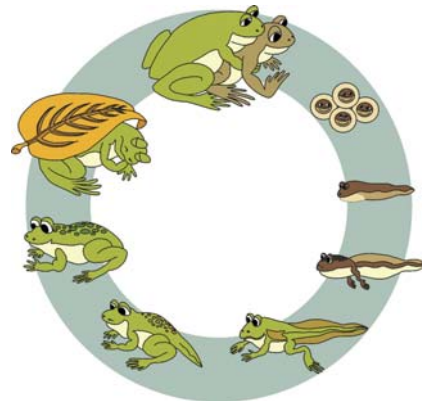

Płazy to gromada kręgowców dwuśrodowiskowych. Co to znaczy? Są to zwierzęta, które część swojego cyklu życiowego spędzają w wodzie, a część na lądzie. W środowisku wodnym następuje rozród naszych krajowych płazów; po rozrodzie dorosłe osobniki niektórych naszych gatunków (np. ropuchy, żaba moczarowa) udają się na ląd, aby przetrzymać. Inne gatunki naszych płazów (np. żaba wodna, żaba jeziorkowa) zimują zakryte w mulach na dnie zbiorników wodnych.

W czasie godów wielu gatunków płazów uwagę zwracają charakterystyczne odgłosy wydawane przez samce, po których możemy zidentyfikować przynależność gatunkową odzywających się osobników. Charakterystyczna jest też postać, określaną mianem amplexus, jaką w czasie kopulacji przyjmują samce i samice.

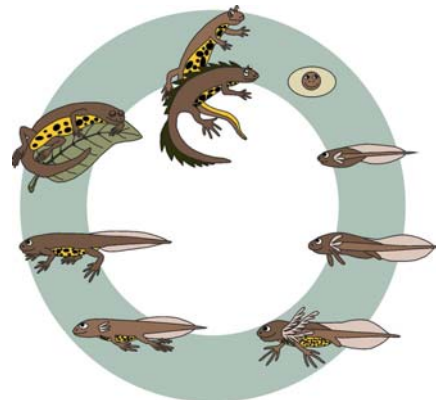
Płazy to zwierzęta charakteryzujące się rozwojem złożonym, to znaczy przechodzące tak zwane przeobrażenie. Samice składają do wody jaja (tak zwane skrzek), z których wylęgają się larwy (u płazów bezogonowych zwane kijankami). Larwy płazów to formy ściśle wodne, a więc typowe dla nich jest występowanie skrzel, umożliwiających oddychanie w środowisku wodnym. W miarę rozwoju larwy przeobrażają się w dorosłe płazy – wyrastają odnóża, zanikają skrzel i wykształcają się płuca. Takie młode osobniki są już gotowe do ewentualnego opuszczenia zbiornika wodnego i życia na lądzie.

► Rys. 1 Cykl rozwojowy płazów bezogonowych
rys. Anna Krzysztofiak (Stowarzyszenie „Człowiek i Przyroda”)

Nasze krajowe płazy dzielimy na dwie grupy: płazy bezogonowe (np. ropuchy, żaby) oraz płazy ogoniaste (traszki). Nieco odmiennie przebiega u nich przeobrażenie.

Larwy płazów ogoniastych (traszek) przypominają miniaturki osobników dorosłych, posiadają skrzel zewnętrzne, a w czasie rozwoju najpierw pojawiają się u nich kończyny przednie. U płazów bezogonowych larwy (kijanki) różnią się nieco morfologią od osobników dorosłych, mają skrzel wewnętrzne, a pierwsze rozwijają się kończyny tylne.

► Rys. 2 Cykl rozwojowy płazów ogoniastych
rys. Anna Krzysztofiak (Stowarzyszenie „Człowiek i Przyroda”)

Bogactwo gatunkowe w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

W naszym kraju stwierdzono występowanie 18 gatunków płazów, z czego w TPK zanotowano do tej pory 8 gatunków: 6 gatunków z grupy płazów bezogonowych: grzebiuszkę ziemną, ropuchę szarą, żabę trawną, żabę moczarową, żabę wodną, żabę jeziorkową oraz 2 gatunki płazów ogoniastych: traszkę zwyczajną i traszkę grzebieniastą.

Traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*)

Najcenniejszym gatunkiem z gromady płazów występującym na obszarze Parku jest traszka grzebieniasta, dochodząca do 16–17 centymetrów

Traszka grzebieniasta, fot. Jacek Błażuk

długości całkowitej. Związana jest głównie z niewielkimi zbiornikami wodnymi z otwartą taflą wodną i obficie porośniętymi roślinnością podwodną. Gody tego gatunku traszek rozpoczynają się w maju i trwają do przełomu czerwca i lipca. Dorosłe traszki mogą przebywać w wodzie aż do końca września. Larwy traszki grzebieniastej są drapieżnikami polującymi na drobne bezkręgowce wodne np. owady. Dorosłe osobniki zimują na lądzie, młode mogą podejmować zimowanie w wodzie, zakryte w mulach dennym.

Gatunek ten został umieszczony w załączniku II Dyrektywy 92/43/EWG (tzw. Dyrektywy Siedliskowej), którego ochrona na obszarze Unii Europejskiej ma znaczenie priorytetowe.

W Polskiej Czerwonej Księdze określona jako gatunek bliski zagrożenia (kod NT – Near Threatened). Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt objęta jest ścisłą ochroną gatunkową.

Traszka zwyczajna (*Lissotriton vulgaris*)

Jest to najliczniejszy gatunek traszki w naszym kraju. Jest wyraźnie mniejsza od traszki grzebieniastej – osiąga 10–11 cm długości. Do rozrodu przystępuje w zbiornikach wodnych, które charakteryzują się gorszymi warunkami środowiskowymi niż te, których do rozrodu wymaga traszka grzebieniasta. Traszka zwyczajna może składać jaja w zbiornikach płytkich, okresowo wysychających a nawet w rowach melioracyjnych. Gody w zależności od warunków atmosferycznych mogą

Traszka zwyczajna, fot. Jacek Błażuk

rozpocząć się już w kwietniu. Dorosłe osobniki, w przeciwieństwie do traszki grzebieniastej wychodzą na ląd krótko po zakończeniu rozrodu (już w lipcu). Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt objęta jest częściową ochroną gatunkową.

Ropucha szara (*Bufo bufo*)

Jedyny gatunek ropuchy stwierdzony w granicach Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego.

Jest to największa krajowa ropucha, charakteryzująca się najwyraźniej zaznaczonym dymorfizmem płciowym (czyli różnicami w wyglądzie osobni-

Ropucha szara, fot. Dariusz Ożarowski

ków odmiennej płci) – samice mogą osiągać rozmiary do 12,5 cm., samce są znacznie mniejsze – osiągają długość ciała do około 10 cm.

Ropuchy szare charakteryzuje się szaro-brązową skórą pokrytą nieregularnymi, ciemniejszymi plamami oraz licznymi brodawkami. Większość swojego życia spędzają one w środowisku lądowym, tylko gody, które mogą rozpocząć się już na przełomie marca i kwietnia, odbywają się w wodzie. Pierwsze do wody wchodzi samce i wabią samice cichym głosem godowym. W populacji jest więcej samców, dlatego też często toczą one między sobą walki o samice. Samice składają od 2500 do 10 000 jaj pod wodą w postaci długich, podwójnych sznurów, które owijają wokół pędów roślin wodnych.

Kijanki ropuchy szarej, fot. Dariusz Ożarowski

Przebywając na lądzie prowadzi nocny tryb życia, przejawiając znaczny apetyt. Zjada owady, ślimaki a nawet drobne kręgowce. W sen zimowy zapada w końcu jesieni, zakrywając się w ziemi; może zimować również w piwnicach.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt objęta jest częściową ochroną gatunkową.

Grzebiuszka ziemna (*Pelobates fuscus*)

Samiec tego gatunku w okresie godów wydaje charakterystyczny huczący głos (aczkolwiek niezbyt dobrze słyszalny), dlatego też grzebiuszka nazywana jest często huczkiem ziemnym. Jest to niewielki gatunek płaza, którego samica (nieco większa od samca) wyjątkowo osiąga

Grzebiuszka ziemna, fot. Jacek Błażuk

rozmiary przekraczające 60 mm długości całkowitej. Ciekawostką jest fakt, że pora godowa grzebiuszek jest zwykle związana z nasileniem opadów atmosferycznych i może się powtarzać się kilka razy w roku w okresie kwiecień–lipiec. Jaja składane są do zbiorników wodnych zlokalizowanych na obszarach otwartych. Po okresie rozrodu grzebiuszki opuszczają zbiorniki i prowadzą nocny tryb życia na lądzie. Cechą charakterystyczną tego gatunku jest umiejętność szybkiego zagrzebywania się w ziemi przy pomocy kończyn, na których występują rogowe zgrubienia zwane modelkami piętowymi – stąd też nazwa grzebiuszka. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt objęta jest ścisłą ochroną gatunkową.

Żaba trawna (*Rana temporaria*)

Żaba moczarowa (*Rana arvalis*)

Oba gatunki zaliczamy do tak zwanych żab brunatnych – w ich ubarwieniu przeważają barwy w odcieniach brązu.

Żaba trawna to najwcześniej budzący się ze snu zimowego gatunek żaby, charakteryzujący się dużą zmiennością ubarwienia. Najczęściej mają brązowawy (w różnych odcieniach), pokryty ciemnymi plamkami grzbiet oraz jaśniejszy, żółtawy spód ciała z licznymi, małymi, ciemnymi plamkami. Rozród rozpoczyna się, gdy temperatura wody przekroczy 5°C, a więc często już w marcu. Trwające tylko kilka dni gody odbywają się gromadnie. Samice żab trawnych składają w płytkiej wodzie do 4000 jaj w postaci kłębów, które pływają na powierzchni wody. Rozwój młodych osobników z jaj trwa do trzech miesięcy – w czerwcu i w pierwszej poł-

Żaba trawna, fot. Dariusz Ożarowski

wie lipca młode żaby w większości opuszczają zbiornik. Dorosłe osobniki zimują zagrzebane w mulu na dnie zbiorników wodnych, przede wszystkim wolno płynących strumieni i rzek oraz rzadko stawów. Osobniki młodociane zimują w większości ukryte na lądzie.

Żaby moczarowe są bardzo podobne do żab trawnych, najłatwiej jest odróżnić samce żab moczarowych w okresie godowym, kiedy to przybierają piękną, błękitną barwę. Żaby te godują na przełomie marca i kwietnia, zazwyczaj wspólnie z żabą trawną. Gatunek ten unika lasów i zamieszkuje zazwyczaj obszary łąk oraz mokradeł. Żaby moczarowe zimują na lądzie zagrzebując się w ziemi.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt żaba trawna objęta jest częściową a żaba moczarowa ścisłą ochroną gatunkową.

Żaba jeziorkowa (*Pelophylax lessonae*)

Żaba wodna (*Pelophylax kl. esculentus*)

Oba gatunki zaliczamy do tak zwanych żab zielonych – w ich ubarwieniu przeważają barwy w odcieniach zieleni. Jak wszystkie żaby zielone są one blisko spokrewnione genetycznie i mogą się ze sobą krzyżować. Są do siebie bardzo podobne morfologicznie. Przez cały rok wykazują ścisły związek z wodą (zbiornikiem, w którym przystępują do rozrodu) i są bardzo wrażliwe na pogorszenie się jej stanu ekologicznego np. wzrost zanieczyszczenia. W Trójmiejskim Parku Krajobrazowym oba gatunki zasiedlają zwykle niewielkie i płytkie zbiorniki wodne. Do rozrodu przystępują od końca kwietnia do czerwca. Zimują na lądzie w bezpośrednim sąsiedztwie zbiornika,

Żaby wodne, fot. Dariusz Ożarowski

w którym przechodzą rozród. Żaba wodna może również zimować na dnie zbiorników wodnych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej żaba jeziorkowa i żaba wodna objęte są częściową ochroną gatunkową.

Ochrona płazów w Trójmiejskim Parku Krajobrazowym

Działania prowadzone przez pracowników Parku, zmierzające do ochrony płazów skupiają się na dwóch formach działalności:

1. ochronie czynnej, polegającej na redukcji śmiertelności płazów w trakcie ich wędrówek do i z miejsc rozrodu, powodowanej, przede wszystkim przez intensywny ruch samochodowy,
2. edukacji, której celem jest zwrócenie uwagi społeczeństwa na problem zwiększonej śmiertelności płazów oraz potrzeby ich ochrony.

W ramach ochrony czynnej stawiane są specjalne płotki wyłapujące płazy lub naprowadzające płazy do przepustów pod drogami. Takie działania prowadzone są na obszarze osiedla Sokółka I w Gdyni oraz w Wypisowie koło Nowego Dworu Wejherowskiego.

Działania edukacyjne to cykle zajęć skierowanych do uczniów szkół osiedli graniczących z Parkiem, gdzie problem zwiększonej śmiertelności

płazów na obszarze osiedla jest marginalizowany lub pomijany. Na obszarze osiedla Sokółka I została również ustawiona tablica edukacyjna, która przybliży osobom zainteresowanym biologią płazów i przyczyni ich śmiertelności. Podobną tablicę planuje się również ustawić na terenie osiedla VII Dwór w Gdańsku. W celu przybliżenia mieszkańcom Trójmiasta zagrożonego bogactwa gatunkowego płazów na obszarze TPK przygotowywane są również materiały edukacyjne (ulotki, foldery) rozprowadzane wśród mieszkańców osiedli i uczniów szkół.

Żaba trawna przy płotku, fot. Dariusz Ożarowski

Stawianie płotki chroniącej płazy przed wejściem na drogi osiedlowe, fot. Dariusz Ożarowski

Płazy

TRÓJMIEJSKIEGO
PARKU
KRAJOBRAZOWEGO